

УДК 339.137.2:005.3
JEL Classification: D24, M11

*Дашко І.М.,
канд. екон. наук, доц. кафедри обліку та менеджменту,
Криворізький факультет Запорізького національного університету*

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку України проблема підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств набуває особливої актуальності. Це пояснюється посиленням інтенсивності розвитку всіх процесів економічного середовища, зміною чинників впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства внаслідок активізації глобалізаційних процесів, підвищенням ризику зовнішньоекономічної діяльності. При цьому конкурентоспроможність підприємства розглядається як вища спонукальна сила, що змушує виробників продукції підвищувати її якість, знижувати витрати на виробництво, підвищувати продуктивність праці тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання проблем щодо підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України вивчали такі науковці, як: Гергель М. Ю. [1], Грищенко І. М. [8], Воронкова Т. Є. [3], Денисенко М. П. [3], Омельчак Г. В. [5], Скоробогатова Н. Е. [1], Узунова В. М. [8], Филюк Г. С. [9], Янковець Т. М. [4] та інші. Незважаючи на значні досягнення в теорії й практиці дослідження проблем підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, є ряд проблем, які залишаються предметом дискусій науковців, тому як для будь-якого підприємства необхідно не тільки досконало аналізувати його діяльність, а і планувати її, тобто займатися постійним розвитком підприємства в умовах ринкової конкуренції.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України та надання рекомендацій їх вирішення, що буде відповідати зовнішньому конкурентному середовищу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наш час здатність будь-якого промислового підприємства бути конкурентоспроможним на ринку України або за її межами є досить актуальним питанням, оскільки іноземні підприємства, які все більш і більш виходять на український ринок є технологічно сильнішими та конкурентоспроможнішими. Тому за цих умов необхідно визначити шляхи підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств з метою їх інвестиційної привабливості та можливості конкурувати з іноземними підприємствами.

Конкурентоспроможність – це винятково ринкова категорія, що визначає зовнішню ефективність функціонування різних об'єктів. Базовою складовою поняття є «конкуренція», тобто «боротьба», «змагання» юридичних або фізичних осіб за покупця в умовах дії жорсткого закону конкуренції як об'єктивного «вимивання» неякісних товарів із ринку [2, с. 104].

Поняття конкурентоспроможності безпосередньо пов'язано з терміном «конкурентоспроможність підприємства», який можна трактувати як перевагу товарів (послуг) підприємства над аналогами у конкретних сегментах ринку в певний період часу по потенціалу розробляти, виробляти й продавати конкурентоздатні товари (послуги) у майбутньому.

На основі досліджених понять сутності «конкурентоспроможність підприємства» надано власне визначення цього поняття, а саме: «конкурентоспроможність підприємства – це економічна категорія, за допомогою якої створюються власниками підприємств конкурентні переваги у порівнянні з іншими підприємствами-аналогами, які є конкурентами, для покращення показника життєвої стійкості підприємства, тобто здатність конкурувати на ринках з виробниками й продавцями аналогічних товарів» [2, с. 105].

Можна виокремити дві групи причин низької конкурентоспроможності промислових підприємств України:

- 1) ендогенні (зумовлені діями (або бездіяльністю) самих підприємств);
- 2) екзогенні (спричинені особливостями вітчизняної системи господарювання).

До ендогенних ми відносимо такі:

– низька якість управлінського персоналу і небажання відійти від стереотипу господарювання, притаманного «ринку продавця», коли через відсутність альтернативи вітчизняні споживачі були змушені купляти те, що їм пропонували українські товаровиробники;

– недооцінка питань управління конкурентоспроможністю у практиці сучасного вітчизняного менеджменту;

– відсутність на переважній більшості підприємств стратегії забезпечення

конкурентоспроможності на середньо- та довгострокову перспективу. Переважна більшість вітчизняних підприємств промислового сектору з об'єктивних причин і до нині недостатньо займаються питаннями власного стратегічного розвитку, хоча б на примітивному методологічному рівні;

– високі енерго-, матеріало- і трудомісткість виробничого процесу, що підвищує собівартість вітчизняної продукції, порівняно з імпортними аналогами.

Як бачимо, переважна частина цих причин має суб'єктивне підґрунтя [9, с. 6]. Крім того, існують також екзогенні причини, які істотно уповільнюють темпи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Україна сьогодні є однією з найменш конкурентоспроможних країн. Отже, проблема підвищення конкурентоспроможності як вітчизняних товарів і послуг, так і економіки України в цілому нині стає першочерговою. На світовому ринку конкурентоспроможними визнано менш, як 1% українських товарів і послуг (табл. 1).

Таблиця 1

Основні соціально-економічні показники України у 2010–2017 рр.

№ п/п	Показники	Роки							
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	Валовий внутрішній продукт (у фактичних цінах), млрд грн - у розрахунку на одну особу, грн.	1120,6	1280,8	1459,1	1522,7	1586,9	1988,5	2385,4	2982,9
		24429	26001	32002	33473	36904	46413	55899	70210
2	Доходи населення, млрд грн	1101,2	1234,2	1457,9	1548,7	1516,8	1772,0	2051,3	2579,1
3	Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %	109,1	97,4	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4	113,7
4	Індекс цін виробників промислової продукції (грудень до грудня попереднього року), %	118,7	102,2	100,3	101,7	131,8	125,4	135,7	116,5
5	Індекс промислової продукції сфери машинобудування, крім ремонту і монтажу машин й устаткування, %	100,3	111,0	96,4	94,7	85,5	83,9	106,8	100,2
6	Експорт товарів і послуг, млрд дол. США	62,8	70,0	81,9	76,5	64,1	46,8	45,1	52,6
7	Імпорт товарів і послуг, млрд дол. США	66,2	72,4	91,4	84,6	60,8	43,0	44,6	55,1

Індекс промислової продукції розраховують відповідно до міжнародних стандартів. Базовою формулою для розрахунку є індекс фізичного обсягу Ласпейреса. Розрахунок базується на даних про динаміку виробництва за постійним набором товарів-представників та структурі валової доданої вартості за базисний рік.

Джерело: узагальнено автором на основі [4]

Для формування сукупного випереджаючого показника розвитку промислової продукції в Україні розглянемо індекси обсягу промислової продукції за регіонами, що представляє собою відносний показник динаміки обсягу промислового виробництва, який показує його підйом або спад (табл. 2).

Таблиця 2

Індекси промислової продукції за регіонами України у 2010–2017 рр., % до попереднього року

	Роки							
	2010*	2011*	2012*	2013*	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна	112,0	108,0	99,5	95,7	89,9	87,0	102,8	100,4
Автономна Республіка Крим	110,5	104,3	98,7	100,8	...	...	...	...
Області								
Вінницька	106,5	100,0	107,1	110,4	105,4	104,0	105,3	108,2
Волинська	126,7	112,6	94,5	102,9	103,2	98,6	100,2	105,7
Дніпропетровська	116,1	105,4	102,2	98,5	92,5	92,1	99,3	100,1
Донецька	114,7	113,6	94,6	93,6	68,5	65,4	106,4	89,1

продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Житомирська	108,2	125,3	116,6	113,4	107,1	110,0	105,7	109,5
Закарпатська	142,9	101,8	101,4	96,9	106,1	79,7	105,9	100,3
Запорізька	107,8	106,3	96,8	97,1	96,8	95,3	96,9	106,2
Івано-Франківська	100,2	125,7	101,2	95,3	98,9	89,1	95,5	112,0
Київська	108,0	110,6	96,8	99,1	101,6	93,0	106,2	110,3
Кіровоградська	113,3	111,0	107,5	106,6	100,8	82,9	120,3	105,5
Луганська	107,1	115,8	92,5	91,1	58,0	34,0	139,0	69,0
Львівська	100,9	112,8	101,6	101,2	97,2	98,5	99,3	106,0
Миколаївська	110,3	104,2	99,5	96,5	101,4	91,1	110,5	101,5
Одеська	102,9	83,6	96,9	100,6	99,7	96,1	109,2	112,2
Полтавська	112,6	99,6	100,0	94,7	92,9	96,2	100,1	98,9
Рівненська	129,6	107,6	96,7	91,4	103,7	100,3	98,1	109,3
Сумська	93,5	107,7	95,6	107,0	88,1	98,4	91,2	101,7
Тернопільська	102,5	112,4	102,1	99,5	116,5	92,1	110,3	108,5
Харківська	105,8	105,5	97,6	94,5	94,8	88,2	105,8	106,1
Херсонська	100,5	93,1	104,7	92,4	96,4	98,1	102,0	103,2
Хмельницька	104,9	109,2	101,2	97,6	97,8	95,7	104,7	101,6
Черкаська	117,1	103,4	94,9	95,2	94,7	90,8	106,3	99,1
Чернівецька	111,9	89,6	86,8	103,7	92,9	98,3	96,9	106,7
Чернігівська	99,8	98,0	98,1	89,6	97,2	91,2	105,8	96,5
<i>Міста</i>								
Київ	104,1	102,0	95,9	89,9	85,9	94,6	104,4	95,8
Севастополь	114,4	110,4	95,0	112,7	...	...	...	...

До 2013 року за регіонами індекс розраховано відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2005), яка гармонізована з Класифікацією видів економічної діяльності Європейського Союзу (NACE Rev.1.1)
Джерело: [4]

Аналізуючи дані з табл. 1 та табл. 2, бачимо, що згруповані результати наочно відображають реальну динаміку зміни індексу промислової продукції України. На підставі цього можна зробити висновок про доцільність застосування сукупного випереджаючого показника розвитку промислової продукції для його аналізу і прогнозування.

На сьогоднішній день жорсткі умови конкуренції змушують підприємства у цілях підвищення конкурентоспроможності шукати нові форми організації діяльності. Щоб успішно управляти конкурентоспроможністю підприємства треба:

- орієнтуватися на умови та чинники, що її формують;
- вдосконалити процеси конкурентоспроможності (планування, дослідження, розробка, виготовлення);
- зробити відповідні висновки.

Зважаючи на те, що українські промислові підприємства значною мірою залежать від зовнішніх енергетичних ресурсів, а енергоємність цієї продукції в країні визнана однією з найвищих в Європі, для них характерною є невисока конкурентоспроможність і прибутковість як виробництва продукції, так і експортних операцій [7]. Експорт України в галузі машинобудування не є диверсифікованим і припадає більшою мірою на країни СНД. У 2018 р. українські виробники експортували продукцію машинобудування на суму 3,2 млрд. дол. (в порівнянні з 2017 р. приріст складає 14,2%).

Важливою умовою зростання ефективності виробництва і підвищення конкурентоспроможності підприємств є активізація інноваційної діяльності, яка має бути спрямована на розвиток конкурентних переваг, постійне оновлення виробництва і технологій, виготовлення високоякісної продукції. Незважаючи на кризові явища у світовій фінансовій сфері і в економіці ряду високорозвинених країн, спрямованість на інноваційний розвиток залишається важливим чинником конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Спостерігається низький рівень інноваційної активності українських підприємств, їх низька інвестиційна привабливість. Якщо в розвинених країнах інноваційна діяльність є одним із найважливіших засобів процвітання країни і кількість інноваційно активних промислових підприємств там досягає 70-80%.

Міжнародна практика свідчить, якщо у ВВП країни частка інноваційної продукції становить менше 20%, то національна продукція втрачає конкурентоспроможність. Слід зазначити, що серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають, %: Португалія – 6; Греція – 29. Проте навіть ці показники вищі, ніж в Україні. А порівняно з країнами-лідерами цей розрив з Україною збільшується майже в п'ять разів, %: Нідерланди – 62; Австрія – 67; Німеччина – 69; Данія – 71; Ірландія – 74. На світовому ринку високих технологій частка продукції США досягає 32%, Німеччини – 18%, вітчизняної – менш одного відсотка [6]. Таке становище багато в чому пояснюється слабкою державною підтримкою інноваційної діяльності підприємств, оскільки фінансування цієї діяльності відбувається переважно за рахунок їхніх власних коштів (72,9%) і кредитів (10,7%), що істотно звужує масштаби інвестування (рис. 1–2).

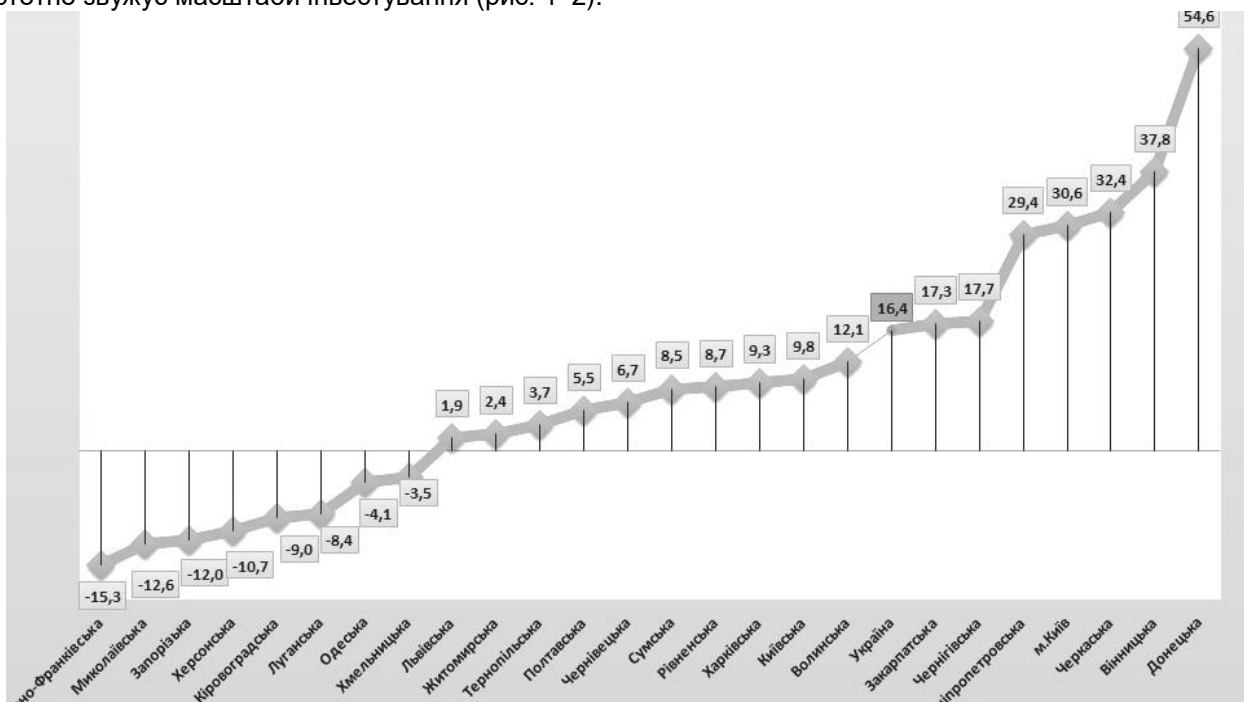

Рис. 1. Капітальні інвестиції за регіонами у 2018 р., у % до попереднього року
Джерело: [4]

Рис. 2. Капітальні інвестиції у 2016–2018 рр., млрд. грн.
Джерело: побудовано автором на основі [4]

Низька інвестиційна активність в Україні пов'язана з недосконалістю державної інвестиційної політики, недоліками в інвестиційному законодавстві, відсутністю належного інституціонального забезпечення розвитку інвестиційного ринку і його інструментів і, як наслідок, – недостатнім обсягом внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Вирішення цих проблем потребує вдосконалення форм державного регулювання інвестиційної діяльності і розробки відповідного методичного інструментарію оцінки соціально-економічної ефективності організаційно-економічних заходів державного регулювання інвестиційної діяльності в промисловості.

Також результатом низької конкурентоспроможності підприємства є відсутність в Україні ряду високотехнологічних галузей і передусім таких, які визначають експортні позиції промислових підприємств: ІТ-індустрія, виробництво складної медичної техніки, багатьох приладів для наукових досліджень і сучасних легкових автомобілів.

Структурна перебудова економіки України, орієнтована на використання інтелектуальних ресурсів і розвиток високотехнологічних виробництв на противагу матеріало- і енергоємним виробництвам, передбачає створення умов для безперервного оновлення технологій і продукції, зростання освітнього рівня та удосконалення управління шляхом інновацій, заснованих на новітніх наукових знаннях. Під інноваціями тут слід розуміти не тільки нові технології, види послуг, продукції, але й нові організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, фінансового та іншого характеру, відсутність яких не в останню чергу визначає низьку конкурентоспроможність української продукції [5, с. 66].

Недостатнє впровадження інноваційних технологій обумовлює також низьку конкурентоспроможність багатьох видів продукції вітчизняних підприємств. За якістю і технологічними рішеннями вироби радіоелектроніки, побутові прилади, сільськогосподарські і шляхобудівельні машини, а також цілий ряд інших товарів значно програють зарубіжним аналогам, оскільки для їхнього вироблення продовжують широко використовуватися характерні для радянської економіки витратні технології, що призводить до зростання ресурсомісткості продукції і перешкоджає скороченню витрат виробництва і випуску інноваційної продукції в інших галузях економіки (табл. 3) [1].

Таблиця 3

**Частка промислових підприємств, що займалися інноваціями у 2010–2017 рр.,
% до загальної кількості обстежених**

	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹	2016	2017 ²
Усього за напрямками інноваційної діяльності	13,8	16,2	17,4	16,8	16,1	17,3	17,0	16,2
внутрішні науково-дослідні роботи	2,1	2,4	2,1	2,1	1,9	3,2	2,9	2,8
зовнішні науково-дослідні роботи	1,2	1,3	1,3	1,1	0,9	1,5	1,5	1,3
придбання машин, обладнання, програмного забезпечення	7,9	10,3	10,9	10,6	9,9	9,8	9,9	10,6
придбання зовнішніх знань	0,9	1,0	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,9
навчання та підготовка персоналу ³	2,1	2,9	3,2	3,3	3,2	...	...	...
ринкові запровадження інновацій ³	1,0	1,3	1,0	0,9	0,8	...	...	...
інші	1,8	2,2	2,0	1,6	1,4	4,4	4,0	3,7

¹ Починаючи з 2015 р., періодичність проведення державного статистичного спостереження «Інноваційна діяльність промислового підприємства» змінено з «річної» на «один раз на два роки».

² Безпосереднє порівняння даних з аналогічними даними попередніх років є некоректним у зв'язку зі змінами в організації та проведенні державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності промислового підприємства.

³ З 2015 року показник віднесено до напрямку «інші».

Джерело: [4]

Дані табл. 3 свідчать про те, що протягом 2010–2017 рр. в Україні частка коштів фінансування інноваційної діяльності припадає на власні кошти, а найменша її частина – на фінансування з державного бюджету.

Розглянемо промислові підприємства України за рівнем впровадження інновацій протягом 2010–2017 рр. (табл. 4).

Таблиця 4

Впровадження інновацій на промислових підприємствах у 2010–2017 рр.

Інновації	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017
Впровадження інноваційних видів продукції, найменувань	2408	3238	3403	3138	3661	3136	2387
У тому числі:							
нових для ринку	606	900	672	640	540	548	477
нових тільки для підприємства	1802	2338	2731	2498	3121	2588	1910
Впровадження нових технологічних процесів	2043	2510	2188	1576	1743	1217	1831
з них маловідходних, ресурсозберігаючих і безвідходних	479	517	554	502	447	458	611

Джерело: [4]

З даних табл. 4 видно, що, починаючи з 2014 р., спостерігається спад впровадження інновацій на промислових підприємствах, що є негативною тенденцією і ці показники є надзвичайно низькими і відрізняються від середніх по ЄС, тому для подолання кризових явищ Україні необхідна комплексна стратегія інноваційного розвитку на довгостроковий період, з врахуванням передового досвіду зарубіжних країн.

Забезпеченість інноваційного розвитку України необхідними інвестиційними ресурсами в першу чергу залежить від позиції держави в цьому процесі. Механізм функціонування економіки інноваційного типу передбачає наявність постійної циклічної трансформації, тобто засоби, вкладені в наукові дослідження, цілеспрямовано перетворюються в нові знання, отримані знання – в технологію і майстерність, які ефективно трансформуються в гроші.

Перехід на новий етап інноваційного розвитку неможливий без проведення інноваційної політики, яка змогла б забезпечити створення сприятливого інноваційного клімату в Україні, необхідного для успішного інвестування в українську економіку. Така політика повинна об'єднувати загальними завданнями науку, техніку, виробництво, споживання, фінансову систему, освіту і повинна бути орієнтована на використання інтелектуальних ресурсів, розвиток високотехнологічних виробництв та пріоритети економіки. Загальний ефект від цього для країни в цілому буде набагато більшим, ніж для окремого підприємства або продуцента [5, с. 67].

Крім того, низька конкурентоспроможність промислових підприємств пояснюється недостатньою кількістю кваліфікованого персоналу. Через низький рівень заробітної плати молоді фахівці не хочуть працювати в цій сфері, а більшість досвідчених працівників промислових підприємств мають пенсійний вік. Втрачаючи кваліфікованих працівників, які звільняються або виходять на пенсію, ці підприємства не мають можливості підготувати їм гідну заміну, що призводить до низької якості виконання робіт [3, с. 39].

Значний ефект може бути отриманий в результаті впровадження так званих податкових канікул, які надаються новостворюваним інноваційним підприємствам і організаціям, тобто в період їхньої найбільш ризикованої діяльності. Вони передбачають тимчасове звільнення від сплати податку на прибуток до п'яти років у таких країнах, як Франція, Великобританія, Нідерланди, США.

Отже, вважаємо, що головні напрями підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств знаходяться в площині суттєвого зростання ролі держави у створенні попиту і пропозиції на інноваційні продукти, а саме:

1) формування сучасних ринкових механізмів зі створення інноваційної інфраструктури (телекомунікації, венчурні фонди, інноваційні кластери, центри трансферу технологій);

2) застосування різних фіскальних інструментів стимулювання інноваційної діяльності, у тому числі шляхом встановлення нормативних обмежень відносно термінів експлуатації устаткування або використання відповідних технологій;

3) впровадження за світовими стандартами механізмів захисту прав інтелектуальної власності, авторських прав;

4) компенсування значними обсягами прямих трансфертів з бюджету на підтримку перспективних інноваційних проектів;

5) забезпечення умов для залучення інвестицій для модернізації виробництва і підвищення конкурентоспроможності підприємств;

6) підготовка кваліфікованих трудових ресурсів, що відповідають вимогам міжнародного ринку праці;

7) створення системи співпраці між приватним сектором і державою, у рамках якої можуть бути поєднані комерційні інтереси бізнесу і вирішення інноваційних загальнонаціональних завдань [8].

Таким чином, зараз в Україні відбувається посилення конкуренції, внаслідок чого керівники підприємств знаходяться в постійному пошуку нових (адекватних умовам конкуренції) інструментів управління підприємствами і важелів підвищення конкурентоздатності підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, конкурентоспроможність підприємства нерозривно пов'язана із впровадженням змін, тобто з процесом реструктуризації. Але здійснення змін також має свої особливості. Одноразові, надзвичайні заходи можуть на короткий час поліпшити конкурентоспроможність підприємства, але по-справжньому успішна реструктуризація є довготривалим процесом.

Таким чином, в сучасних умовах господарювання високий рівень конкурентоспроможності підприємств залежить насамперед від високого рівня конкурентоспроможності продукції. Конкурентоспроможність підприємства досягається за рахунок створення конкурентних переваг у порівнянні з іншими підприємствами-конкурентами, тобто за рахунок тих самих методів, що й конкурентоспроможність продукції, зважаючи на те, що ці поняття нерозривні між собою.

Для підвищення конкурентоспроможності української продукції державі необхідно стати активним учасником світового ринку технологій. Україна поки що залишається технологічною державою і її науково-технічний потенціал здатний стати головним чинником виходу з кризи. Для цього держава повинна прийняти і здійснювати нову інноваційну політику, засновану на верховенстві

НТП в економічному розвитку, а діяльність самих підприємств у сфері інновацій має бути заснована на міжгалузевому технологічному обміні і інвестуванні в нові прогресивні розробки.

Бібліографічний список

1. Гергель М.Ю., Скоробогатова Н.Е. Сучасні проблеми конкурентоспроможності машинобудівних підприємств України. URL: <http://www.google.com.ua/url> (дата звернення: 10.02.2019).
2. Дашко І.М. Конкурентоспроможність підприємства: загальні риси та відмінності. *Сталий розвиток економіки: міжн. наук.-виробн. журнал*. 2016. № 1(30). С. 103-110.
3. Денисенко М.П., Воронкова Т.Є., Янковець Т.М. Проблеми підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України. *Наука, технології, інновації*. 2015. № 1. С. 37-46.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2019).
5. Омельчак Г.В. Стан і проблеми конкурентоспроможності підприємств України в умовах невизначеності зовнішнього середовища. *Проблеми економіки транспорту: Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*. 2014. Вип. 8. С. 63-69.
6. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»: Постанова ВР України від 21 жовтня 2010 року № 2632-VI. *Відомості Верховної ради України*. 2011. № 11. С. 3.
7. Собкевич В.О., Сухоруков А.І., Савенко В.Г., Воробйов С.Л. Реструктуризація промисловості України в процесі посткризового відновлення: аналіт. доповідь. Київ: НІСД, 2011. 112 с.
8. Теоретико-методологічні основи інвестиційно-інноваційної безпеки національної економіки України: монографія / за ред. Грищенка І.М., Узунова В.М., Денисенка М.П. Київ – Черкаси: ТОВ «Маклаукт», 2013. 464 с.
9. Філюк Г. Проблеми та шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 4. С. 6-8.

References

1. Herhel, M.Yu. and Skorobohatova, N.E. "Modern problems of competitiveness of machine-building enterprises of Ukraine", available at: www.google.com.ua/url (access date February 10, 2019).
2. Dashko, I.M. (2016), "Competitiveness of the enterprise: general features and differences", *Stalyi rozvytok ekonomiky: mizhn. nauk.-virobn. zhurnal*, no. 1(30), pp. 103-110.
3. Denysenko, M.P., Voronkova, T.Ye. and Yankovets, T.M. (2015), "Problems of increasing the competitiveness of Ukrainian industrial enterprises", *Nauka, tekhnolohii, innovatsii*, no. 1, pp. 37-46.
4. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy* [State Statistics Service of Ukraine], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access date February 10, 2019).
5. Omelchak, H.V. (2014), "The state and problems of the competitiveness of Ukrainian enterprises in conditions of uncertainty of the environment", *Problemy ekonomiky transportu: Zbirnyk naukovykh prats Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazariana*, Iss. 8, pp. 37-46.
6. Verkhovna Rada Ukrainy (2011), About the Recommendations of the Parliamentary Hearings on the theme: "The Strategy of innovation development of Ukraine for 2010-2020 in the context of globalization challenges", Postanova dated 21.10.2011 no. 2632-VI, *Vidomosti Verkhovnoi rady Ukrainy*, no. 11, pp. 3.
7. Sobkevych, V.O., Sukhorukov, A.I., Savenko, V.H. and Vorobiov, S.L. (2011), *Restrukturyzatsiia promyslovosti Ukrainy v protsesi postkryzovoho vidnovlennia: analit. dopovid* [Restructuring of Ukrainian industry in the process of post-crisis recovery: analytical report], NISD, Kyiv, Ukraine, 112 p.
8. Hryshchenko, I.M., Uzunov, V.M. and Denysenko, M.P. (Ed.) (2013), *Teoretyko-metodolohichni osnovy investytsiino-innovatsiinoi bezpeky natsionalnoi ekonomiky Ukrainy* [Theoretical and methodological foundations of investment and innovation safety of the national economy of Ukraine], monograph, TOV "Maklaut", Kyiv, Cherkasy, Ukraine, 464 p.
9. Fyliuk, H. (2013), "Problems and ways of increasing the competitiveness of domestic enterprises in the conditions of globalization", *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 4, pp. 6-8.

Дашко І.М. ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Мета. Дослідження проблем підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України та надання рекомендацій їх вирішення, що буде відповідати зовнішньому конкурентному середовищу.

Методика дослідження. В процесі дослідження використовувалися такі методи, як: аналіз і синтез (для

вивчення та дослідження проблем щодо підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України); діалектичний та абстрактно-логічний (для теоретичного узагальнення змісту статті та формулювання висновків).

Результати. Розглянуто поняття «конкурентоспроможність» та «конкурентоспроможність підприємства», що дозволяє виділити основні риси, які притаманні конкурентоспроможним підприємствам. Виокремлено дві групи причин низької конкурентоспроможності промислових підприємств України. Проаналізовано основні соціально-економічні показники України в розрізі конкурентоспроможності підприємства. Визначено, що існує безліч проблем щодо підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, для яких притаманна стратегія інноваційного розвитку на довгостроковий період, з врахуванням передового досвіду зарубіжних країн. Обґрунтовано причини низької конкурентоспроможності промислових підприємств. Виокремлено головні напрями підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств.

Наукова новизна. Дістало подальшого розвитку узагальнення основних проблем підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств та формування рекомендацій щодо її покращення.

Практична значущість. Окремі положення та висновки статті можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні таких дисциплін, як: «Менеджмент», «Маркетинг», «Менеджмент підприємства у виробничій сфері», «Менеджмент міжнародної конкурентоспроможності», «Стратегічне управління», «Регіональна економіка» тощо.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентоспроможність підприємства, конкурентні переваги, конкуренція, збут, ринок, товар, стратегія.

Dashko I.M. PROBLEMS OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN INDUSTRIAL ENTERPRISES

Purpose – on the basis of studying the problems of increasing the competitiveness of industrial enterprises of Ukraine to provide a recommendation for their solution that will meet the external competitive environment.

Methodology of research. In the process of research, the following methods were used: analysis and synthesis (for studying and researching problems concerning the competitiveness of industrial enterprises of Ukraine), dialectical and abstract-logical (for theoretical generalization of the content of the article and formulation of conclusions).

Findings. The concept of "competitiveness" and "competitiveness of the enterprise" is considered, which allows to highlight the main features that are inherent to the competitive enterprises. It is determined that there are many problems with increasing the competitiveness of industrial enterprises. The main socio-economic indicators of Ukraine in terms of competitiveness of the enterprise are analyzed. The priority directions of competitiveness of industrial enterprises are determined.

Originality the result of the study is to summarize the main problems in improving the competitiveness of industrial enterprises and provide recommendations for its improvement.

Practical value is that certain provisions and conclusions of the article can be used in the educational process in the teaching of such disciplines as: "Management", "Marketing", "Management of the enterprise in the industrial sphere", "Management of international competitiveness", "Strategic management", "Regional economy", etc.

Key words: competitiveness, competitiveness of enterprise, competitive advantages, competition, marketing, market, commodity, strategy.

Дашко И.Н. ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Цель. Исследование проблем повышения конкурентоспособности промышленных предприятий Украины и предоставление рекомендаций их решения, что будет соответствовать внешней конкурентной среде.

Методика исследования. В процессе исследования использовались такие методы, как: анализ и синтез (для изучения и исследования проблем по повышению конкурентоспособности промышленных предприятий Украины); диалектический и абстрактно-логический (для теоретического обобщения содержания статьи и формулировки выводов).

Результаты. Рассмотрены понятия «конкурентоспособность» и «конкурентоспособность предприятия», что позволяет выделить основные черты, присущие конкурентоспособным предприятиям. Выделены две группы причин низкой конкурентоспособности промышленных предприятий Украины. Проанализированы основные социально-экономические показатели Украины в разрезе конкурентоспособности предприятия. Определено, что существует множество проблем по повышению конкурентоспособности промышленных предприятий, для которых характерна стратегия инновационного развития на долгосрочный период, с учетом передового опыта зарубежных стран. Обоснованы причины низкой конкурентоспособности промышленных предприятий. Выделены главные направления повышения конкурентоспособности промышленных предприятий.

Научная новизна. Получило дальнейшего развития обобщение основных проблем повышения конкурентоспособности промышленных предприятий и формирования рекомендаций по ее улучшению.

Практическая значимость. Отдельные положения и выводы статьи могут быть использованы в учебном процессе при преподавании таких дисциплин, как: «Менеджмент», «Маркетинг», «Менеджмент предприятия в производственной сфере», «Менеджмент международной конкурентоспособности», «Стратегическое управление», «Регіональна економіка» и др.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкурентоспособность предприятия, конкурентные преимущества, конкуренция, сбыт, рынок, товар, стратегия.